

6

TIKALA
MALAMU!
AU
REVOIR!

OPZET VAN DE LES

In dit hoofdstuk blikken de leerlingen terug op hun ervaringen in het inleefatelier.

Ze verwoorden enerzijds wat ze geleerd hebben, hoe ze zich gevoeld hebben tijdens het atelier en hoe ze gehandeld hebben. Ze linken hun ervaringen in het atelier aan de realiteit in de Democratische Republiek Congo (DRC).

Daarnaast bespreken de leerlingen met welke onrechtvaardigheden mensen uit de DRC geconfronteerd worden en hoe ze aan verandering werken.

In de loop van het project is er bij de leerlingen misschien ook wel een verruiming van hun beeld over de DRC tot stand gekomen.

- Welke ideeën hadden ze aan het begin van het onderzoek over de DRC?
- Hoe denken ze nu over de DRC?

Ze ontwikkelen inzicht in hoe hun beeld over de DRC gevormd wordt en analyseren waarom het beeld bij anderen soms niet hetzelfde is.

Tot slot gaan de leerlingen aan de slag door een solidaire actie te ontwikkelen.

DOELSTELLINGEN

- De leerlingen verwoorden wat ze geleerd hebben tijdens het inleefatelier (hoofd).
- De leerlingen verwoorden de ervaringen van hun personage en hoe ze zich daarin herkend hebben (hart).
- De leerlingen verwoorden hoe ze in bepaalde situaties gereageerd hebben (handen).
- De leerlingen benoemen gelijkenissen tussen hun ervaring in het inleefatelier en het dagelijks leven van mensen in de DRC.
- De leerlingen verwoorden met welke onrechtvaardigheden mensen uit de DRC geconfronteerd worden.
- De leerlingen illustreren met een voorbeeld hoe mensen in de DRC aan verandering werken.
- De leerlingen verwoorden dat hun beeld over de DRC (mogelijk) verruimd is.
- De leerlingen reflecteren over hoe hun eigen beeld over de DRC gevormd werd.
- De leerlingen illustreren met een voorbeeld de relatie tussen hun eigen levensstijl en de wereld.

GOED OM TE WETEN

BEELDVORMING

Beelden over andere groepen en culturen ontstaan door een veelheid aan indrukken die bij ons binnenkomen langs diverse kanalen.

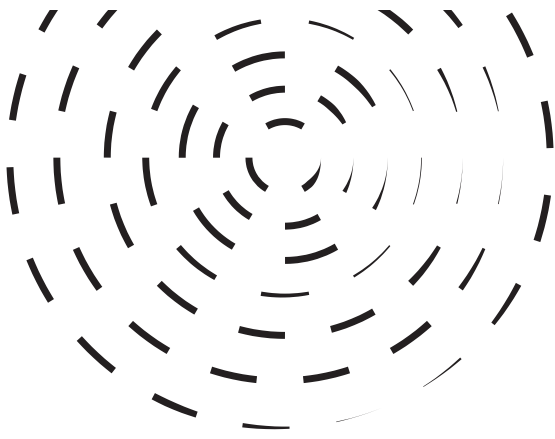
De media (bijv. televisiebeelden, foto's, illustraties, tekeningen in boeken of tijdschriften) beïnvloeden onze kijk. Nuances die in de bijbehorende teksten staan, vragen meer inspanning, die niet altijd geleverd wordt. Zeker als er een negatief beeld geschetst wordt, ontbreekt de nuance die het beeld correct en vollediger zou maken. Bovendien primeert in de media vaak de nieuwswaarde van een item.

Wanneer andere culturen in beeld komen, wordt er vaak ingegaan op exotische elementen: vreemde eetgewoonten, spectaculaire rituelen, lichaamsbeschilderingen, traditionele klederdrachten, enz. Vaak zijn dat beelden van mensen en groepen die niet representatief zijn voor de actuele manier van leven. Zelden krijgen we beelden over het dagelijks leven te zien, tenzij de catastrofes of complexe situaties, want die hebben een hogere nieuwswaarde.

Bovendien worden westerlingen nog altijd opgevoerd als de redders die al de problemen komen oplossen voor de 'onwetende' bevolkingsgroepen in het Zuiden. Dat gaat voorbij aan twee zaken.

- > Veel structurele problemen zijn mede veroorzaakt door een niet-duurzame levensstijl bij westerlingen.
- > Duurzame oplossingen die zorgen voor een structurele maatschappelijke verandering worden vaak door de eigen bevolking uitgewerkt en toegepast.

Grote problemen zoals dé armoede, dé woestijnvorming, dé honger, dé vluchtelingenkampen worden vaak in beeld gebracht om medelijden op te wekken en fondsen te werven.

Onze hersenen filteren de ontelbaar vele indrukken en beelden die dagelijks op ons afkomen. Die selectie wordt dan in grotere gehelen of categorieën gestructureerd. Hierdoor kunnen we de wereld om ons heen ordenen. Dat is een logisch proces. Helaas verliezen we hierbij soms nuance. Er ontstaan soms beelden over groepen van mensen aan wie we bepaalde algemene eigenschappen toekennen op basis van kenmerken die we waargenomen hebben bij individuen. Zo zadelen we individuen op met de (vermeende) eigenschappen van de groep waartoe we hen rekenen.

Hoe minder we weten over een andere cultuur, hoe groter het gevaar voor stereotypen of vooroordelen. Hoe minder we de gelijkenissen (willen) zien tussen onze eigen samenleving en samenlevingen elders in de wereld, hoe groter de kans op discriminatie en uitsluiting of racisme.

DUURZAME ONTWIKKELING EN MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

De DRC is een kwetsbaar land door zijn natuurlijke rijkdommen. Vooral de klimaatverandering en het wereldwijde consumptiegedrag vergroten die kwetsbaarheid van de DRC en zijn inwoners.

Het kan veraf lijken voor de leerlingen, maar dat is helemaal niet het geval. Wat we in België doen, heeft ook gevolgen elders ter wereld. Als consumenten hebben we macht. Bijna alles wat wij (kiezen om te) verbruiken, heeft een plaats in het complexe systeem van de wereldeconomie. Het consumptiegedrag van de mens is op zijn beurt de oorzaak van de klimaatverandering.

Ons gedrag in België heeft wel degelijk effect in de DRC (maar ook elders ter wereld):

- > Onze gsm's bevatten grondstoffen uit onder andere Congolese mijnen.
- > Het Wengé-hout dat voor meubels gebruikt wordt, is afkomstig uit het Congolese regenwoud.
- > Onze consumptie van palmolie (bijv. choco, shampoo) heeft een directe impact op ontbossing in het Congolese regenwoud.
- > We dragen bij aan klimaatverandering, met verstrekende gevolgen voor vele Congolese landbouwers.

Bekijk dit positief: we kunnen in België het verschil maken voor Congolezen die bedreigd worden door mijnbouw, houtkap, onvoorspelbaar weer of dumping van voedsel.

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling⁵ is gebaseerd op het besef dat wat we nu doen gevolgen heeft voor later, en dat wat we hier doen gevolgen heeft voor anderen elders op de wereld.

Om te komen tot die maatschappelijke verandering en te werken aan een leefbare wereld zijn inspanningen van iedereen nodig. Komen tot 'het goede leven' voor iedereen, vraagt dat elk van ons expliciet stilstaat bij zijn of haar eigen levensstijl en daar persoonlijke veranderingen in wil doorvoeren.

⁵ Educatie voor Duurzame Ontwikkeling: de vlag en de lading. 2010. Vlaamse Overheid – Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.

OPBOUW VAN DE ACTIVITEITEN

VOORAF:

Tijdsverloop

Klaarzetten

Open de website. Klik door naar hoofdstuk twee.

25'

INSTAP

- > Hou er rekening mee dat de leerlingen op het einde van het inleefspel al uitgewisseld hebben over de vraag 'Wat heb je geleerd over het leven in Congo?'.
> Op de webpagina is een woordenwolk voorzien met momenten die verwijzen naar het inleefatelier. Zorg dat je die kan projecteren.
> Bekijk op de webpagina (opnieuw) de informatie over hoe je een gedragspatroongrafiek opbouwt.

25'

KERN 1

- > Bekijk op de webpagina enkele voorbeelden van onrechtvaardigheid die aan bod kwamen in het inleefatelier.
> Zet het filmpje 'Congo: weet je het nog?' open.
> Zorg dat ook het filmpje 'De wereld in actie' getoond kan worden.

25'

KERN 2

- > Lees de informatie over beeldvorming bij 'Goed om te weten' (p. 60). Dat kan je helpen om het gesprek in goede banen te leiden.

25'

ACTIE

- > Lees de informatie over duurzame ontwikkeling en maatschappelijke verandering bij 'Goed om te weten' (p. 61). Dat kan je helpen om de relatiecirkels goed te kaderen en de leerlingen aan te sporen om zelf een eigen bijdrage te leveren aan een duurzame wereld of school.
> Kies op de webpagina (minstens) drie relatiecirkels uit die je klassikaal zal bespreken.

Materiaal	Website	Onderzoeksboek	Mediapakket	Zelf voorzien
<u>INSTAP</u>	Woordenwolk	p. 42		
<u>KERN 1</u>	Filmpje 'Congo: weet je het nog?' Filmpje 'De wereld in actie'	p. 42-44		
<u>KERN 2</u>		p. 44-45		
<u>ACTIE</u>	Relatiecirkels	p. 46		

INSTAP: MIJN ERVARING IN CONGO

Timing:
25'

Verloop:

1. Neem het onderzoeksboek op p. 42. Laat de leerlingen op de identiteitskaart hun ateliernaam en woonplaats noteren, die ze kregen tijdens het inleefatelier.
2. Vertel dat jullie opnieuw een gedragspatroongrafiek zullen maken, deze keer over hun eigen ervaring in het inleefatelier.
3. Laat de leerlingen vijf momenten invullen op de horizontale as. Projecteer de woordenwolk ter inspiratie.
4. Laat de leerlingen individueel hun gedragspatroongrafiek aanvullen met tekeningen en/of woorden.
5. Maak duo's en laat de leerlingen aan elkaar vertellen wat ze op hun gedragspatroongrafiek aangebracht hebben.
6. Laat de leerlingen in stilte de twee vragen op het werkblad invullen:
 - A. Wat is hetzelfde in jullie twee grafieken?
 - B. Wat heb jij geleerd?
7. Ga samen met de leerlingen in een kring zitten. Laat de leerlingen om beurten kort vertellen over wat ze geleerd hebben. Het is hierbij belangrijk om alert te zijn voor nog bestaande veralgemeningen, stereotypen en/of zelfs vooroordelen. Probeer die te nuanceren of te doorprikken.

KERN 1: CONGOLEZEN WERKEN AAN VERANDERING

Timing:
25'

Verloop:

1. Neem het onderzoeksboek op p. 42-43 en laat de leerlingen op de identiteitskaart aanduiden wat hun werkplaats was tijdens het inleefatelier. Vraag hen de foto's aan te duiden die passen bij de activiteiten die ze uitgevoerd hebben. Benadruk dat wat zij deden in Congo écht realiteit is.
2. Laat hen hier kort in duo over 'zoemen'. Laat daarna enkele leerlingen aan het woord. Vraag de leerlingen de gelijkenissen te benoemen tussen hun ervaring in het inleefatelier en het leven in Congo, zoals op de foto's in het onderzoeksboek.
3. Vraag aan de leerlingen of ze zich bij een van die activiteiten weleens oneerlijk of onrechtvaardig behandeld gevoeld hebben en hoe ze daarop gereageerd hebben. Indien nodig kan je eerst de begrippen 'oneerlijk' en 'onrechtvaardig' definiëren. Stuur het klasgesprek rond wat echt als 'oneerlijkheid' in het inleefatelier aangebracht is.

TIP Op de website vind je enkele mogelijke voorbeelden uit het inleefatelier.

4. Vertel dat ook in werkelijkheid mensen in Congo reageren tegen onrecht en actie voeren. Toon het filmpje 'Congo: weet je het nog?'.
5. Formuleer samen met de leerlingen een antwoord op de vraag: wat doen mensen in Congo om te reageren tegen onrecht? Noteer de antwoorden als woordenwolk op p. 44 in het onderzoeksboek.
6. Vertel dat niet enkel mensen in Congo actie voeren tegen onrecht of oneerlijke praktijken. Overal in de wereld zien we mensen opkomen voor hun rechten. Bekijk samen met de leerlingen het filmpje 'De wereld in actie.'

KERN 2: VERRUIM JE BLIK

Timing:

25'

Verloop:

1. Verdeel de leerlingen in duo's. Vertel dat mensen soms om een bepaalde reden foto's kiezen om Congo voor te stellen. Dat levert vaak een verschillende keuze foto's op.
 2. Op p. 44-45 in het onderzoeksboek staan enkele mensen die een aantal foto's selecteerden. De leerlingen lezen per duo de teksten en bekijken de foto's. Vervolgens maken ze de invuloefening, waarbij ze de ontbrekende namen van de personen op de juiste plaats noteren.
 3. Bespreek de oefening. Hieronder vind je enkele vragen die je kan stellen.
 - A. Hoe komt het precies dat de ene persoon voor bepaalde foto's kiest, en de andere persoon voor andere foto's?
 - B. Geven de beelden een volledig beeld van Congo? Waarom zijn deze beelden eenzijdig?
- TIP** Probeer stil te staan bij het volgende idee: vaak heb je van een land dat je niet goed kent een eenzijdig beeld, je krijgt vaak maar een stukje van de werkelijkheid te zien.
4. Laat de leerlingen hun onderzoeksboek nemen op p. 45. Laat hen een antwoord formuleren op de vraag 'Waarvan zou jij een foto maken om het beeld over Congo volledig te maken?'. Vraag hen vooral te bedenken waarom ze die zouden toevoegen.
 5. Laat enkele leerlingen verwoorden wat ze noteerden bij de bovenstaande vraag.

ACTIE: WAT KAN IK DOEN?

Timing:

25'

Verloop:

1. Verdeel de klas in groepen van vier of vijf leerlingen.
2. Vertel de leerlingen dat wat wij in België doen effect heeft in Congo, maar ook elders in de wereld. We kunnen in België het verschil maken voor Congolezen die bedreigd worden door mijnbouw, houtkap, onvoorspelbaar weer of dumping van voedsel.
3. Projecteer of teken een van de relatiecirkels op het bord en laat de leerlingen klassikaal proberen om hem te lezen. Leg uit dat die relatiecirkel hen duidelijk maakt dat wat wij in België doen wel degelijk effect heeft in Congo.

VOORBEELD

Relatiecirkel 'klimaatverandering': Als ik meer CO₂ uitstoot, komen er meer broeikasgassen in de atmosfeer. Daardoor versnelt de opwarming van de aarde. Door de opwarming van de aarde is er meer onvoorspelbaar weer. Daardoor mislukken meer oogsten van de boeren. Zij produceren dus minder voeding. Daardoor daalt hun inkomen.

De **relatiecirkel** is een visueel hulpmiddel om het proces van systeemdenken te ondersteunen. Het beeld ondersteunt het denkproces. De relatiecirkel kan onderlinge relaties verduidelijken, wat kan leiden tot beter begrip van oorzaken en gevolgen van een probleem. Bovendien brengt de bespreking van dergelijke relatiecirkels communicatie op gang. De kinderen kunnen van elkaar leren, wat de betrokkenheid en de kwaliteit van het leren ten goede komt.

In relatiecirkels wordt er gebruik gemaakt van causale lussen. Er worden verschillende variabelen in een cirkel geplaatst en er worden relaties gezocht tussen die variabelen. De variabelen worden met elkaar verbonden via een pijl. De pijl wijst altijd van oorzaak naar gevolg. Er kunnen ook dubbele pijlen gebruikt worden. Dat wil zeggen dat variabelen cyclisch met elkaar verbonden zijn en wederzijds invloed hebben op elkaar.